

BIBLIOTEKA
SHTETIT

81H-32
L14

teodor
laco

ADRI

I FTOHHE

MESNATES

tregime

884-32

284

S

TEODOR LAÇO

AJRI I FTOHTË I MESNATËS

682222

1480

Tregime

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

TREGIM LIRIK NË DIMËR

A të kujtohet ajo natë janari dhe hija e palëvizshme
në dritare?

Unë u nisa herët nga qyteti. Nuk shpresoja ta gjeja
udhën të çarë, sepse kishte dy net që qielli shkarkonte
më nge e me një qetësi tinxare retë e mbarsura me dëborë
të trashë. Por dikush kishte shkuar para meje dhe kishte
lënë në bardhësi gjurmë të lodhura. Unë mendova vetëm
një çast përfat e udhëtarit të çuditshëm që kishte lënë
pas gjurmët e veta si kujtime që treten e mbulohen nga
koha. Pastaj s'mendova më përf të. Udhë përf te ti po shkur-
tohej por lodhja më pëshpériste se sonte ti nuk më prisje,
sonte ti do të flije herët dhe më kot do të të trokisja në
dritare. Ti kishe të drejtë të mos më prisje, sepse në një
dimër të tillë udhët e zëna mund të ndillnin pas vetëm
të krisurit. Kur arritëm në fshat, ishte ende ditë dhe mua
më pushtoi një dëshirë e ethshme që ti ta merrje vesh se
unë kisha ardhur. U ndërrova me nxitim dhe mora skitë
e vëllait. Ai i kishte lyer me dhjamë dhe ato shkisnin për
dreq. Ngutesha. Dola në Rrahun, nën korije. I thirra di-
kujt me zë të lartë dhe zëri u drodh si kambanë nëpër
ajrin e ngrirë. Më dukej se mbrëmja e gjatë po nxitohej
të zbriste nga pylli dhe atëhere ti s'do të më shquaje dot
në mes të djemve të tjerë që rrëshqisnin me ski. Po prapë
kisha një shpresë. Ti e dije se unë rrëshqisja mos më keq,
s'merrja mirë asnijë kthesë dhe te kokojka që ishte si tram-

plin i vogël rrëzohesha përherë. Kështu ndofta ti do ta kuptoje se kisha ardhur dhe do të më prisje.

Pastaj erdhi errësira e bardhë. Tisi i hirtë i pyllit u zhvendos dhe u shtri qetësish mbi rrëpirat e zhveshura nga drurët. Mua më ishte dukur se vetëm në dimër rrëpirat ishin të lumtura sepse dëbora i bënte të bukura njësoj si pyllin, kurse në pranverë shuriga e tyre avullonte me përtesë dhe dukej si e mbuluar me lesh të hirtë dhije, nderur në diell.

Pastaj erdhi nata.

Nëpër ajrin e trashur nga mjegulla binin duke dremitur flokë të rrallë dëbore. Ata ishin pothuaj të padukshme, si flutura të bardha të natës, që dridheshin nga të ftohtët aty lart, në pafundësinë e murrme të qiellit dhe prandaj merrnin udhën tatëpjetë e binin të flinin në shtratin e vjetër e të bardhë. Ishte ora kur fshati dhe macet dremisnin. Gërhisnin anës zjarreve. Dikur zgjoheshin dhe pyesnin: «Mos ka mbetur ora?»

Unë erdha te ti. E dija se gjyshja jote kishte fjetur në dhomën e saj të vogël, mbledhur kutullaç nën leventxat. Ajo nuk e duronte dot ajrin e rëndë të sobës dhe flinte në ashef, pranë vatrës.

Hapa lesën e kopshtit. Këmbët më fundosën në dëborë. Dëbora kërciste krap.. krap... sikur përtypnin krënd dhitë. Degët e kumbullave të egra ishin varur përdhe. Në dritare digjej llamba. Ajo hidhte jashtë një katror drite. Unë trokita. Ditën, ashtu të trokisnin harabelat. Ti u hidhje thërrime buke në dritare, zogjtë e shkretë e dinin këtë dhe vinin të trokisnin.

Në dhomë u ndie fëshfëritja jote e shpejtë. Flaka e fitilit u ngrit dhe dora jote lëvizi kortinat e bardha të dritares. Për një çast vezulluan sytë e tu të hirtë, të trembur s'di se pse. Dhe diçka u drodh e rrezëlliu brenda tyre. Ishte një dritë e ethshme, ku ishin trazuar si në një vorbull lumi ujërat e shqetësimeve, pritjeve, anktheve, dashurisë e frikës. Brenda në dhomë ishte era jote. Ajo e kishte mbushur dhomën plot. Era e veçantë dhe e mirë e asaj që duam, era që e ndjejmë në shtrat kur ngrihem

në mëngjez, era që i mbyt gjithë erërat e tjera. Erë ftoi dhe mollësh.

Unë isha i ftohtë nga nata. Dëbora e flokëve të mi ria dhe u shkri në gjoksin tënd të valë. Ti mbështete faqen në gjoksin tim, aty ku ishin harruar flokëzat e dëborës. Flokët e tu të dredhur e të butë u ngatërruan me to. Unë të putha. Ty t'u muar fryma dhe sytë të rrëshqitën tek unë me një vështrim që pyeste. Dorë jote më shtroi flokët e lagur. Diçka e ftohtë më rrođhi nëpër shpinë. Unë qesha.

— Nuk më prisje?

— Të prisja.

— E dije që do të vija?

— Jo.

— Po pse më prisje?

— Sepse unë të pres gjithmonë. Çdo të shtunë të pres.

Ti fillove të më fshije flokët e lagur.

— Pse je lagur kështu?

— Rrëshqisja me ski. Nuk më pe?

— Të pashë. A s'ishe ti që rrëzoheshe?

— Unë isha!

Pastaj, për një kohë të gjatë ne heshtëm. Dhoma u mbush edhe më me aromën tënde prej ftoi. Ora e vjetër ndiqte me mërzitjen e vet monotone përshtypitjet tonë të çuditshme e pa kuptim. Mbi sobë këndonte avulli nëpër grykën e gjymit prej aluminji, sikur piqej ndonjë kërmill.

— Mos! Më lërë të heq gjymin, se po avullon gjithë uji dhe do të thahet — the ti.

— Jo! Le të thahet!..

— Pse?

— Sepse... më kishte marrë malli!

Pastaj ne përsëri heshtëm. Ti hape një fletore. Ishte hartimi i një nxënësi. Mua më kishte mposhtur një kapitje e ëmbël dhe dehëse. Ti ule ngadalë fitilin e llambës dhe muret u murrmën.

— Si i shkruajnë hartimet ata nxënësit e tu?

— Mirë i shkruajnë. Vetëm se kudo fusin pyllin. zogjtë dhe dëborën!

Mua m'u kujtua se edhe në hartimet tona hyntë përherë pylli dhe dimri...

— E di? Është një nxënës në klasën e shtatë. Kishte një gazetë ku ishte botuar ai tregimi yt. «Ky që ka shkruar këtu, ka mbaruar shtatëvjeçaren tonë. Me të parët fare, që më 1950. A e dije, mësuese?» — më tha. Jo, nuk e dija, i thashë. «E pra, është nga tanët ky!» — tha ai. Unë e ndjeja se isha skuqur flakë. Ti e di. Unë skuqem dendur.

— Kur dëgjon emrin tim?

— Ndofta.

— E dinë ata që ne dashurohemi?

— Jo, jo! Ç'thuas ashtu?

— Ndofta pëshpërisin?

— S'e di S'besoj. Jo. Pusho më mirë! Sepse pastaj do të ishte keq!

— Pse?

— Sepse... ky është fshat pra!..

Fitili i llambës ulej vetëvetiu. Në dhomë hyntë gjysmerrësira e dëborës.

— Do të të sjell mollë dhe arra. Mirë?

— Mirë!

Unë e shova llambën. Në dhomë u derdh një drithë tjeter, fantastike. Ajo dilte nëpër kuadratin e vogël të derëzës së sobës. Reflekset e prushit i ngjyen muret me të kuq. Flakët fërfëllonin dhe më dukej sikur ato murmuronin mijëra fjalë misterioze të kuqe, të ngajshme me njëra-tjetrën dhe të nxituara. Ato hynin e përkuleshin diku brenda qenjes sonë. Pastaj nëpër dritare hyri një gjëmim i mbytur, i thellë si zë shpelle. Gjëmimi lëvizë sikur zhvendosej diku masa e paformë e natës. Kjo ishte frymëmarrja e rëndë e mushkërive të dheut dhe ky zë ishte edhe më i fshehtë e i pakuptueshëm se murmuritja e flakëve.

— Ç'gjemon ashtu? — të pyeta unë.

— Gjemon korija.

— Pse?

— Kështu gjemon saherë zë e fryn juga. Pastaj bëhet butësirë dhe nisin e shkrijnë qerpikët e akullit.

— Kur?

— Ndofta, nesër. Netët do të bëhen të buta e të kthjellëta. Do të dalin yje të dendura, si në gusht.

— Digjen yjet tani?

— Jo.

— Pse?

— Kushedi? Ndofta sepse është ftohtë dhe mërthihin...

Papritur jashtë rrëshqiti një dritë e verdhë dhe reflekset e flakëve u zbenë. Ishte hëna që kishte hapur shtigje midis mugëtirës së reve.

Dhe prapë papritur unë ndjeva shtrëngimin e fortë të dorës sate mbi buzët e mia. Ndjeva dridhjet e trupit tënd që më mbuluan sikur donin të më fshihnin nga ajo dritë. Ti tregove diçka në dritaren e vogël të jugut.

Në dritarë ishte shfaqur një hije e palëvizshme.

Dritarja ishte e ngushtë. Ajo shihte në kopësht, aty ku kishin mbetur gjurmët e mia. Dridhjet e tua m'u ngjittën edhe mua dhe ne mbetëm si të ngrirë. Hija ishte një kokë. Një kokë me një formë pak të çrregullt, e stërgjatur si pjepër, po sigurisht ishte hija e një koke. E ç'rëndësi ka nëse ishte e rrumbullakët apo e stërgjatur? Hijet bëjnë shumë lojra të tilla. Mjaftonte që ajo njollë ishte një kokë.

Unë e hoqa me zor dorën tënde të butë nga buzët. Ora nxitonë. Ç'nxitonin ashtu ato trokitje? Trokitjet e mbushën gjithë dhomën e vogël. Hynë në shtrat. Gjëmonin. Gjëmimi i koriges pushoi. Hijet e kuqe të flakëve ngrinë në mur. Gjymi nisi të ziente dhe avulli lëshoi një fërshëllimë si fishë alarmi.

Hija e kokës s'lëvizte fare. Tre qerpikë akulli vreshin mbi të. Dy qerpikë i binin mbi supet e padukshme. Qerpiku i mesit përgjysmohej nga hija. Më dukej sikur qerpiku ishte ngulur brenda në kokë. Po s'mund të ishte ashtu. Unë isha i sigurtë se hija e panjohur e kishte thyer qerpikun në mes, sepse ai e pengonte. Ai ka ndjerë atë çast ujin e ftohtë në duar. Pastaj duart i ka fshirë pas pantallonave. Deri nesër, qerpiku do të rrjedhë e do të formojë një majë tjetër.

Unë përfytyrova se si kishte ardhur ai, i huaji, pas gjurmëve të mia. Vjedhurazi. Kishte shkelur mbi gjurmët

e mia. Kishte fundosur në dëborën e trashë. Pastaj ishte vendosur anës murit, nën strehët dhe përgjonte. Kur kishte ardhur ai, hëna ende s'kishte dalë, prandaj të gjitha hijet kishin qenë të padukshme. Kurse tani jashtë ngatërrorëshin me njëra-tjetërën shumë hije. Hija e tij. E qerpikëve të akullit. E degëve të thata të kumbullave të egra.

Ai kishte zgjatur qafën drejt nesh. Kishte thyer qerpikun dhe kishte vënë veshin e vet të ftohtë mbi xhamin e dritares. Kishte përgjuar fjalët dhe puthjet tonë. Unë isha i sigurtë se ai i kishte shqyer sytë duke kërkuar një hapësirë të vogël xhami të pazënë nga kordinat dhe ishte nxehur shumë kur s'kishte gjetur asnëj.

Drita e zbetë e hënës mori më të shuar dhe hija u mjegullua. Tashmë ajo dukej edhe më pa formë dhe e shkrirë me hijet e tjera.

Ngadalë ne e gjetëm përsëri zotësinë e pëshpëritjeve që e kishim humbur më parë në zgavrën e dridhjeve e të hamendjeve.

— Kush mund të jetë? — pëshpërita unë.

— S'e di!

— Ç'kërkon ai?

— Përgjon! — the ti. Zëri të kishte humbur. Gjithshka të dridhej. — Përgjon — the ti — dhe nesër të gjithë do ta marrin vesh se mësueja Ev...

— Pusho! Ti ke frikë prej kësaj?

— Kam.

— Pse?

— Sepse... ky është fshat! Po ndofta jo vetëm nga kjo! Edhe sikur të ishte qytet, njëlloj do të ishte!

Tani hija u zmadhua çuditërisht, po prapë vazhdoi të mbetej e palëvizshme. Duhej të mërdhihte shumë i panjohuri aty në dritare.

— E sheh? Ai s'ka lëvizur fare!

— Kushedi sa mërdhiih!

— Ai nuk mërdhiih. Atë e kanë zënë ethet e vala të kureshtjes.

— Po kush do të jetë vallë? Mos është ai kushëriri im Xo..?

— Pse të jetë ai?

— Ai më ka thënë njëherë: «Pse skuqesh ti saherë takon atë?»

Unë vendosa se sigurisht ishte kushëriri Xo... «Paske qenë qen, bir qeni, o kushëriri Xo... I poshtër sa më s'bëhet! Dhe je i ri, pa le! Paske ardhur pas gjurmëve të mia! Mirë! Tani do të kemi punë bashkë! Ta tregoj unë se si përgjohet!»

Shtrati krisi. Ti nxore një thirrje alarmi.

— Mos!.. — the ti. — Më mirë të rrimë kështu! Ai do të thahet së ftohti dhe do të shkojë!

— Ai nuk mërdhish pra!

— Po atëhere?

— Unë do të dal! — pëshpërita.

Në faqet e tua të nxehta s'di sepse rrođhi një lëng i ftohtë. Pastaj më puthe gjatë, gjatë. Unë mezi merrja frymë.

— Do të dalim bashkë! — the ti.

Unë u mundova ta cilja derën ngadalë, por ajo krisi shumë. «Ai ka dëgjuar», mendova. «Tani do të vrapojë nëpër dëborë. Por, nuk do të ikë dot larg, sepse në vrap e sipër s'do t'i gjejë dot gjurmët. Do të zhytet thellë në dëborë dhe unë do ta arrij!»

Unë vrapova nëpër oborr. Asgjë s'pipëtinte. Heshtja ishte pus. Hëna ishte kredhur. Gjurmët e mia të vjetra në kopësht ishin mbuluar. S'kishte asnë gjurmë tjetër. Degët e kumbullës ishin rënduar dhe ishin varur deri në dritaren e vogël të jugut. Dëbora e lagët ishte ngjeshur nëpër majat e degëve, i kishte trashur dhe ato ngjanin si helmeta. Unë i rashë me një stap degës që varej në dritare. Ajo u shkund, kërciti, u ngrit lart dhe shkundi tjetër dëborë nga degët. Ti u mbështete në krahun tim dhe zure të qeshje.

— Ç'ndodhi ashtu me ne? — the ti.

— Nuk e di... — thashë unë. — Ndofta ishin varur frika e drojtja jonë në dritare!..

— Dëgjon? — the ti. — Po gjëmon prapë korija. Gjëmon për jugë. Nesër do të shkrijnë qerpikët e akullit!..

Të kujtohet ajo natë janari dhe hija e palëvizshme në dritare?

KATËR TË PANJOHUR

U shuan edhe dy lëmshet e zbeta të dritës që binin mbi truall nëpër mazgallat. Jashtë, në atë botën tjetër, diku po fundosej, brenda mugut të horizonteve dielli i vakët i mbrëmjes.

Trualli ishte i njomë. Trarët kishin zënë kërpudha dhe mbante erë noti. Asafit ja shponte hundën athtësia e kalbëzimit. Kjo erë ishte kudo dhe ajri i paktë ishte ngopur me të. Secili kishte zënë një qoshe, ishte struktur dhe priste të ndodhët diçka e papërcaktuar që po vonohej të ndodhët. Kjo ishte një pritje tërë ankth që të bënte ta humbisje ndjenjën e kohës dhe, sikur të mos ishin ato dy njolla të zbeta drite që u murrmën dhe u zhdukën ngadalë në dheun e lagët, ata nuk do ta kuptonin kurrë kohën kur ndërrohej kufiri i ditës me natën. Qilari ishte një zgavër e zezë. Ata nuk flisin. Asafi e dinte tashmë se secili përgjontë frymëmarrjen e shokut dhe me sytë të kërcyer jashtë zgavrave mundohej të dallonte diçka. Ai njuhur vetëm njërin. Ai i kishte thënë se quhej Lame dhe se e kishin marrë kot së koti. Në hatullat e shtëpisë së tij kishin gjetur bomba të mbeturë që nga Lufta italo-greke. Lamja i ishte dukur njeri i ngrysur. Fytyra i kishëtë marrë bojën e dheut, sikur e parandjente vdekjen, por Asafi vuri re se ai fliste me përbuzje. «Lames mund t'i besohet», kishte thënë me vete ai.

Dy të tjerët s'i kishte parë në fytyrë. Ata i zbritën